DEMOS HELSINKI

Suuri valiokunta: Asiatuntijapuheenvuoro

Demos Helsingin lausunto valtioneuvoston tulevaisuusselontekoon ja Suomen ja Euroopan strategiseen toimintaympäristöön

15.10.2025

Jenni Kilpi & Olli Bremer

Tulevaisuusselonteko: Oikeat asiat; mitä teemme?

Kiitos mahdollisuudesta kommentoida selontekoa. Olemme esitetyistä skenaarioista ja tulevaisuusselonteon analyysista pitkälti samaa mieltä. Tulevaisuusselonteko kokoaa keskeiset muutokset ja riskit hyvin yhteen.

Keskeiset sisällölliset kommenttimme ovat, että 1) monet selonteon havainnoista ovat olleet jo pitkään tiedossa (esim. demografinen muutos, teknologinen kehitys) ja esiintyneet myös aiemmissa tulevaisuusselonteoissa.

2) Aikajänteeksi valittu 2045 voi hämärtää käsitystä siitä, että olemme jo nyt matkalla kohti skenaarioita "Blokkien maailma" ja "Murtuva maailma". Geopoliittinen “suuri peli” on käynnissä ja politiikan tekemisen uskomukset ja kulmakivet murroksessa.

Valtaa käytetään ja jaetaan täällä puhuessamme.

“Europe is sleepwalking into irrelevance”

Draghi-raportti

Poimintoja tulevaisuusselonteosta ja kommenttimme

Monenkeskistä sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää on vahvistettava ja kehitettävä voimallisesti. Luottamusta, turvallisuutta ja kansainvälistä oikeutta lisääviä toimia tulee ylläpitää ja käyttää aktiivisesti. On haettava uusia ja vahvistettava olemassa olevia kumppanuuksia monenkeskisen yhteistyön edistämiseksi.

Kyllä, mutta mitä tämä tarkoittaa käytännössä? Monenkeskistä sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää määritetään tällä hetkellä uudelleen ja kumppanuuksia muodostetaan erityisesti Euroopan ulkopuolella. Läsnäolon näillä foorumeilla ja uusien omien foorumien (Suomi kutsujana) rakentamisen tulee olla strateginen prioriteetti).

Jääkausi Euroopassa: Globaalin lämpenemisen seurauksena Pohjois-Atlantin termohaliininen kierto, Golfvirta, pysähtyy. Euroopan keskilämpötilat laskevat noin 5 °C. Seurauksia ovat pidemmät ja kylmemmät talvet, ilmastovyöhykkeiden ja viljelyalueiden siirtyminen (maatalouden tuottavuuden lasku), vesistöjen jäätyminen, kuljetusinfrastruktuurien häiriöt ja lisääntynyt energiankulutus. Ilmastotyö on määriteltävä kokonaan uudelleen: se muuttuu suojeluksi pakkasen aiheuttamilta vahingoilta.

Kyllä, mutta ymmärretäänkö tämän “villin kortin” vaikutukset? Golf-virran pysähtyminen tai edes hidastuminen lopettaa maanviljelyn Suomessa ja tekee isosta osasta Pohjois-Eurooppaa asuinkelvottoman nykyisillä mittareilla. Suhtaudummeko tähän elämäntapamme haastavaan, joskin yhä epävarmaan riskiin, samalla vakavuudella kuin vaikkapa aseelliseen hyökkäykseen?

Kuultua ja havaittua työstämme Euroopan ulkopuolella

Kokemus, että Eurooppa elää edellisessä aikakaudessa.

→ EU on historian liberaaleimman hetken huipentuma ja teknokratian riemuvoitto hyvässä ja pahassa. Euroopassa, ja erityisesti Suomessa tunnutaan yhä uskovan, että tärkeintä on kilpailukyky globaaleilla markkinoilla. Se onkin tärkeää, mutta pelikenttä on vuonna 2025 huomattavan erilainen kuin vuosituhannen vaihteessa. Muut isot pelaajat tekevät isoja, ja röyhkeitä panostuksia tulevaisuuden kriittisiin teknologioihin, tuotantoketjuihin jne. ja hyödyntävät yhä Euroopan heikkoutta.

Geopoliittinen myllerrys avaa mahdollisuuksia poliittisen ja diplomaattisen tilan kaappaamiseen

→ Euroopan diplomaattinen tila kapenee geopoliittisten muutosten pyörteissä: bilateraalit ja temaattiset allianssit (ml. “coalitions of the willing), erityisesti BRICS+ ja Kaakkois-Aasian aktiivisuus, Yhdysvaltojen vetäytyminen.

Heikko visio siitä, mihin suuntaan Eurooppaa, ja Suomea, rakennetaan ja siihen tarvittavista investoinneista

→ Kiina määritti China2020-ohjelmalla selvän suunnan ja on tehnyt valtavat investoinnit energiajärjestelmänsä uudistamiseen, jonka seurauksena Kiina rakentaa itsenäisyyttä fossiilivaltioista ja muille riippuvuutta esimerkiksi uusiutuvien ja kriittisen maamineraalien suhteen. Euroopan ja Suomen osalta ei ole selvää, mihin suuntaan rakennetaan, ja millainen on Euroopan ja Suomen strateginen positio.

EU, ja Suomi, ovat myöhässä digitaalisessa kehityksessä

→ Paukut on laitettu regulaatioon, joka sinällään on hyvää ja sitä arvostetaan, mutta toimeenpanokyky ja institutionaalinen kapasiteetti (mm. julkinen digitaalinen infrastruktuuri) ovat jäljessä esim. Kiinasta, Intiasta ja Brasiliasta.

Geopoliittisia koalitioita 2025

Kiina vahvistaa ei-läntisiä liittoumiaan Shanghain yhteistyöjärjestön (Shanghai Cooperation Organization, SCO) kautta, rakentaen siitä alustan energian, turvallisuuden ja teknologian yhteistyölle. Xi Jinpingin johdolla SCO:sta on tulossa yhä selkeämmin foorumi, jossa Kiina ja Venäjä rakentavat vaihtoehtoista kansainvälisen järjestyksen mallia. Vuoden 2025 Tianjinin huippukokouksessa painopiste oli yhteisissä energia- ja tietojärjestelmissä sekä vastavoiman luomisessa lännen “hegemonialle”.	BRICS-maaryhmä laajenee retoriikasta koordinoiduksi toiminnaksi tekoälyn hallinnan, kehitysrahoituksen ja turvallisuuspolitiikan aloilla, muodostaen institutionaalisen perustan globaalille etelälle. Vuoden 2025 Rio de Janeiron huippukokouksessa BRICS hyväksyi yhteisen julistuksen, jossa se vaatii YK:ta johtamaan tekoälyn sääntelyä ja korostaa “inklusiivista” globaalia hallintaa ilman lännen ylivaltaa. BRICS pyrkii nyt konkreettisesti luomaan rinnakkaisia instituutioita länsijohtoisten rakenteiden rinnalle.	Kiinan ja Afrikan yhteistyö siirtyy infrastruktuurirakenta misesta kohti teollisia arvoketjuja, oikeudellisia rakenteita ja yhteistä tutkimus- ja kehitystoimintaa. Uusimmat sopimukset painottavat paikallista jalostusarvoa ja tieteellistä yhteistyötä, kuten Kiinan ja Afrikan unionin välinen tiede- ja innovaatiokehys (STISA 2025–2034). Kiina pyrkii näin vakiinnuttamaan pitkäkestoisen taloudellisen ja institutionaalisen jalansijan Afrikassa.	Intia tasapainottaa ulkopolitiikkaansa Yhdysvaltain kauppapaineiden alla ja hakee strategista autonomiaa Kiinan, Venäjän ja lännen välissä. Yhdysvaltain uudet tullit ja energiapolitiikka ovat pakottaneet Intian vahvistamaan omaa liikkumatilaansa. “Strateginen autonomia” tarkoittaa tässä pyrkimystä säilyttää itsenäinen päätöksenteko suurvaltojen välissä.	Kiina ja Venäjä laajentavat sotilaallista diplomatiaansa Latinalaisessa Amerikassa ja Afrikassa, samalla kun Intia vahvistaa meriturvallisuusyhteis työtään Intian valtameren valtioiden kanssa. Sotilaallinen koulutus, yhteiset harjoitukset ja puolustusviranomaist en vaihto ovat kasvussa alueilla, joita aiemmin hallitsivat länsimaat. Tämä kertoo siitä, että globaali turvallisuuspolitiikka moninapaistuu — ei-läntiset toimijat rakentavat omia vaikutusverkostojaan.	Globaalin etelän koalitiot kehittävät digitaalisia ja tekoälyn hallinnan rakenteita läntisten instituutioiden ulkopuolella, korostaen digitaalista suvereniteettia. Tämä tarkoittaa pyrkimystä siihen, että maat hallitsevat omia data-, kyberturva- ja teknologiasääntelynsä rakenteita, eivätkä ole riippuvaisia länsimaisten yritysten tai sääntelyelinten standardeista. Esimerkiksi Afrikan ja Aasian foorumeissa puhutaan nyt omista tekoälynormeista ja tietosuojamalleista.	Kiina ottaa käyttöön laajat harvinaisten maametallien vientirajoitukset ja vahvistaa strategista kontrolliaan globaaleihin teollisiin toimitusketjuihin. Uudet vientisäännökset kattavat jopa tuotteet, joissa on vain pieni määrä kiinalaista alkuperää olevia harvinaisia maametalleja. Tavoitteena on suojata kansallista turvallisuutta — mutta samalla Kiina käyttää taloudellista riippuvuutta geopoliittisena vipuvartena.

Miten tämä suhteutuu selonteon skenaariohin?

Aika entinen ei koskaan enää palaa.

Sen tunnustaminen itselle on kivuliasta.

Sen myöntäminen vertaisille on ahdistavaa.

Sen sanominen kansalaisille on pelottavaa.

Mitä sitten pitäisi tehdä?

Käynnistetään tulevaisuusprosessi Suomen ja Euroopan geostrategisesta asemasta vuonna 2045

→ Eurooppa ei tänä päivänä ole samanlainen geostrateginen toimija, jota se on ollut aiemmin historiassa. Fokus on ymmärrettävästi Ukrainassa ja kovassa turvallisuudessa, mutta ei selkeitä strategisia positioita pitkän aikavälin menestymiseen (ml. Energiapolitiikka, jossa Kiinan rooli yhä määrittävämpi tai puuttuva kuva tulevista liittoutumista) ei ole. Eduskunta voisi käynnistää tämän keskustelun ja tunnistaa mitä strategisia valintoja Suomella ja Euroopalla on.

Vahvistetaan strategisen ennakoinnin agendaa eduskunnan johdolla

→ Suomi on edelläkävijä ennakoinnissa ja kuten tulevaisuusselonteko osoittaa, tietoa muutoksista on paljon. Seuraavaksi tätä osaamista tulisi vahvistaa ja institutionalisoida nykyistä vahvemmin, jotta ennakointitieto aidosti ohjaa päätöksentekoa ja luoda foorumeita, joissa jo nähtävissä olevista muutoksista keskustellaan ja niiden seuraukset ymmärretään.

Rakennetaan uusi yhteiskuntasopimus

→ Suomi menestyi toisen maailmansodan jälkeen, koska meillä oli kansallinen konsensus siitä, että kansakuntamme turvallisuus on riippuvainen järkevästä teollisuuspolitiikasta, yhteisistä turvallisuuden takaavista instituutioista ja panostuksista ihmisiin, koulutukseen ja hyvinvointiin. Eduskunnassa tulisi olla selvä käsitys miten eri politiikkalohkot (turvallisuus, energia, sosiaali, talous) vaikuttavat toisiinsa ja millainen on yhteiskuntasopimus, jolle on parlamentaarista tukea nyt ja seuraavina vuosikymmeninä maailmassa, jossa geopoliittinen kilpailu, tuotantoketjujen haastaminen, mis- ja disinformaatio jne. ovat “uusi normaali”.

Mitä sitten pitäisi tehdä?

Esimerkiksi:
Järjestetään puolen päivän seminaari, johon tuodaan parhaat osaajat ja tekijät keskeisistä maista ja instituutioista ja altistetaan Suomi ja päätöksentekijät rehelliselle keskustelulle siitä, mitä maailmassa tapahtuu ja mitä se tarkoittaa Suomelle ja Euroopalle.

Mitkä kulmakivet ovat muutoksessa, millaista vaikuttamista näihin on jo käynnissä ja mitä Suomesta ja Euroopasta ajatellaan lännen ulkopuolella, jossa tulevaisuuden valtapeliä käydään tälläkin hetkellä.

Varsinaisen seminaarin rinnalle järjestetään informaaleja pyöreän pöydän keskusteluita valituista teemoista (esim. Kansainvälisen järjestelmän tulevaisuus, energia geostrategisen kysymyksenä, valtion rooli ja onnistuneet esimerkit teollisuuspolitiikasta), jotta on tilaa kysyä ja haastaa, ja oppia.

Autamme mielellämme järjestämisessä muidenkin osallistuvien tahojen kanssa, jos olette tällaiseen halukkaita.

DEMOS HELSINKI

Kiitos!

Tausta-aineistoja 1/2

Makrotason toimintaympäristön muutos

The changing role of the state in the economy.
Katsaus talouden järjestelmätason muutoksiin. Julkaisussa hahmotellaan valtion aktiivisempaa, orkestroivaa roolia taloudellisen toiminnan kehittämisessä osana globaalien talouden dynamiikkojen muutosta.

The Future of Democracy and Welfare in a Transforming Europe.
Neljä vaihtoehtoista skenaariota demokratian kehittymisestä Euroopassa vuoteen 2040 mennessä. Julkaisussa hahmotellaan mahdollisia toimia, joilla demokratiaa Pohjoismaissa voidaan vahvistaa.

Teollisuus-, ja T&K politiikka osana yhteiskunnallista uudistumista

Towards Experimentalist R&I Funding.
Ehdotus T&K investointien ohjaamisesta muuttuvassa toimintaympäristössä. Ehdotus pohjautuu kokeilevaan ohjaukseen, jossa T&K investoinneille asetetaan yhteinen tavoite, mutta varsinaiset investoinnit mukautuvat toimintaympäristön muuttuessa.

Nordic Near-Zero Emissions Steel.
Aloitteessa rakennetaan koko arvoketjun kattavaa koalitiota vastaamaan teollisen mittakaavan uudistumistarpeeseen. Julkaisuissa esitellään vaikuttavimpia EU-tason politiikkatoimia, joilla toimialojen ilmasto siirtymiä voi edesauttaa.

Hallinnon kehittäminen

Kohti pitkäjänteistä hallintoa – tulevaisuustietoisuudesta toimintaan.
Katsaus ennakoivan hallinnon muotoihin, joiden avulla hallinto kykenee ennakoivasti reagoida toimintaympäristön muutoksiin.

Governing with citizens: Embedding democratic innovations into societies.
Eurooppalaisia oppeja uusien osallistumisen muotojen institutionalisoimisesta. Raportissa kootaan yhteen tärkeimpiä oppeja ja suosituksia, joiden avulla demokraattisia innovaatioita voidaan sisällyttää hallintoon ja yhteiskunnan olemassa oleviin rakenteisiin.

Tausta-aineistoja 2/2

Digitaalisen yhteiskunnan uudistaminen

Teknologianeutraliteetista monimuotoiseen ja vaikuttavaan teknologiakehitykseen
Ehdotus, miten Suomi voi kehittää vaikuttavaa ja strategista TKI-politiikkaa, joka tukee nousevia teknologioita ja ohjaa niiden kehitystä yhteiskunnallisten tavoitteiden suuntaan. Julkaisu tarjoaa tietopohjan ja periaatteet, joiden avulla teknologianeutraliteetti ja strategiset valinnat voidaan sovittaa yhteen oikeudenmukaisen vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi.

To change system settings, click here.
Teknologian mahdollistaman tehokkuuden ja luovuuden rinnalla varjopuolena ovat datan väärinkäyttö, vallan keskittyminen, epävarma työ ja luonnonvarojen ehtyminen. Julkaisu tarkastelee, miten voimme luoda oikeudenmukaisen, kestävän ja inhimillisen digitaalisen yhteiskunnan konkreettisten interventioiden avulla.